

HET DOMME GANSJE VAN EUROPA OF...

Roomser dan de paus?

Het klinkt misschien raar, maar Nederland doet te weinig met staatssteun aan bedrijven. Dat zegt EU-topambtenaar Gert Jan Koopman. Het zou de economie ten goede komen als het kabinet daar wat meer oog voor heeft.

Tekst: Remko Ebbers | Foto: Vincenzo Pinto/AFP Photo

Staatssteun mag van Europa. Sterker nog, de EU heeft er een speciaal programma voor om 'goede steun' te bevorderen. Het lijkt gek, maar het valt onder de basisregels van vrijwel alle economieboekjes: staatssteun is toegestaan of zelfs aan te raden op plekken waar de markt niet goed functioneert. Gert Jan Koopman, plaatsvervangend directeur-generaal Mededinging, verantwoordelijk voor staatssteun bij de Europese Commissie, leunt bijna genietend achterover bij die schijnbaar tegengestelde constatering. De EU is toch van het strenge verbod op staatssteun? 'In Nederland zijn sommigen een beetje blijven hangen in 1957, toen de mededingingsregels werden opgesteld', zegt hij. 'Nederland kijkt vooral naar wat niet mag, terwijl wij hier ook heel goed weten wat allemaal wel mag en nuttig is.'

De 250 man sterke club van Koopman is desondanks geen lieverdje. 'Don't count on us not knowing', zegt hij vastbesloten. Illegale steun komen ze vroeger of later te weten. 'En dan ben je goed nat. Landen moeten alles terugvorderen. Doen ze dat niet, dan gaan we naar het Hof in Luxemburg. Dat geeft ons bijna altijd gelijk en dan volgen er grote boetes voor de lidstaat in kwestie. Frankrijk heeft de ferry naar Corsica tien jaar lang illegaal staatssteun gegeven. Die moet nu ettelijke honderden miljoenen terugbetalen. Soms gaan bedrijven failliet aan het terugvorderen van staatssteun. Da's jammer, maar als ze zonder die onterechte steun niet kunnen overleven, hadden ze niet moeten bestaan.'

Met zulke bedragen lijkt Mededinging een instantie die je te vriend moet houden. Vooral als je zelf niet zo vlekkeloos bent in het uitdelen van staatssteun, zoals Nederland. In een derde van de gevallen die

Meldplicht, maar steeds minder

Landen zijn verplicht alle vormen van staatssteun te melden, tenzij de Europese Commissie besluit dat dit niet hoeft omdat het risico op marktverstoringen klein is. Zo staat het in de Europese wet. Spoort steun niet met de regels dan volgt terugvordering en eventueel een boete als lidstaten niet terugvorderen. De afdeling van Gert Jan Koopman krijgt jaarlijks duizend gevallen van staatssteun ter beoordeling. Veel te veel, vindt hij, ook omdat veel van die zaken niet problematisch zijn of gewoon aan alle regels voldoen. Koopman wil dat 90 procent van alle staatssteunmaatregelen onder verantwoordelijkheid van de lidstaten zelf komt en alleen de risicvolle overhouden voor voorafgaande controle. Steekproefsgewijs wordt dan gekeken of landen zich aan de regels houden. Landencoördinatoren houden lidstaten straks in de gaten. Zo heeft Koopman manuren om zondaars sneller op te sporen en om advies te geven. Het overleg over welke vormen worden vrijgesteld van aanmelding wordt nu gevoerd.

De Nederlandse specialiteit

Nederland staat bij de afdeling Staatssteun vooral bekend als het land van marginaal geklaag over grondverkoop door gemeenten. Drie van de twaalf mensen die Koopman voor dergelijk zaken heeft in de hele EU, zijn bezig met Nederlandse klachten over staatssteun bij (te goedkoop) verkochte grond aan projectontwikkelaars, die doorgaans nergens toe leiden. Koopman: 'Ik heb het gevoel dat we gebruikt worden als een goedkope scheidsrechter als alle juridische procedures in Nederland niets hebben opgeleverd. Wij moeten daar naar kijken, maar zouden het liever niet doen. Dat is gewoon niet goed geregeld in Nederland. Overheid, krijg dit onder controle.'

Koopman en zijn mensen onderzoeken, is overheidssteun onrechtmatig toegepast. Nederland is daarin een middenmoter die afgelopen jaar vijftien keer werd berispt. De top-3 bestaat overigens uit Duitsland (35 keer), Polen (28 keer) en Frankrijk (24 keer).

ACHTERAF

Het is opvallend hoe handelsland Nederland zich afzijdig lijkt te houden van Europese aangelegenheden die juist voor een open economie van belang zijn. Zo werd in *Forum* van 22 maart 2012 al geconcludeerd dat er weinig Nederlandse Europarlementariërs in voor Nederland belangrijke commissies zitten. Koopman herkent dat wel. Waar vooral Fransen en Engelsen de weg naar zijn mensen weten te vinden, zijn Nederlandse topambtenaren veel minder vaak te zien. 'Topmensen van het Engelse ministerie van Financiën komen maandelijks langs om hun steunplannen voor het stimuleren van het mkb te bespreken. De Fransen hebben in de conceptfase al overleg gepleegd over hun beleid voor het stimuleren van r&d. Die landen zoeken de randen op van wat mag en zijn daar inmiddels behoorlijk succesvol mee. Wij geven dan ook advies om problemen te voorkomen. Maar het is niet aan ons om alle lidstaten te contacteren met soortgelijk advies voor het geval ze eventueel bezig zijn met een zelfde soort beleid.'

Misschien gaat het allemaal wel goed en hoeft de Nederlandse overheid niet bij te sturen. Koopman haalt even zijn wenkbrouwen op bij dat idee. 'Misschien wel, maar als ik Nederland was, zou ik liever zelf aan de knoppen willen zitten. Ik zou niet blind vertrouwen op buurlanden. Andere lidstaten sturen met enige regelmaat hun gezaghebbende topambtenaren naar beleidsoverleggen over staatssteun. Nederlandse topambtenaren komen meestal alleen als er een zaak is,

achteraf dus. Een voorbeeld: maandag hebben we overleg op hoog niveau over wat we in de toekomst nog verplicht aangemeld willen zien. Wij willen die categorie heel drastisch inperken (zie kader *Meldplicht, maar steeds minder*). Dat is behoorlijk ingrijpend, het lijkt me dat je daarbij jouw eigen zorgen en ervaringen wilt inbrengen. Nederland komt wel, maar weet nog niet op welk niveau.' Koopman grijnst veelbetekenend.

Het is niet zo dat de EU een lijstje bijhoudt van gemiste kansen, maar Koopman is er van overtuigd dat er initiatieven zijn die baat gehad zouden hebben bij meer overheidssteun. Op de suggestie dat de winden zonne-energiesectoren het daardoor in Nederland hebben moeten afleggen tegen Denen, Chinezen en Duitsers, schuift hij zijn stoel naar achteren, spreidt de armen en zegt: 'Tja, milieutechnologie. Het kan zijn dat het is omdat we een handelsnatie zijn en de reflex hebben dat het bedrijfsleven het zelf maar moet uitzoeken. Maar ik heb het sterke vermoeden dat er mogelijkheden onbenut blijven om kansrijke projecten te steunen. Het Europese beleid rond het stimuleren van hernieuwbare energie heeft een belangrijke invloed op staatssteunregels en omgekeerd. Datzelfde geldt voor onderzoek en ontwikkeling.'

VRAAGBAAK

Het idee dat Nederland misschien roomser dan de paus is, te voorzichtig, wil er bij Koopman niet goed in. Zeker niet omdat Nederland geen vlekkeloos beleid voert. Hij denkt eerder dat de Nederlandse politiek de mogelijkheden niet altijd ziet; dat de beleidsmakers niet zijn meegegroeid met de nieuwe rol van het Europese staatssteunbeleid. Dat gaat volgens Koopman niet alleen meer om stouteriken te pakken, dat gebeurt echt wel, maar juist om de economie te versterken. Hoe kun je

Bescherm(b)engel? Merkel, Cameron en Hollande zoeken graag de randen op bij steun aan de eigen industrie

staatssteun daarbij inzetten? Zie het Directoraat-Generaal Mededinging nu eens als vraagbaak, wil hij maar zeggen. 'In Nederland gaat het vaak zo: als de discussie over het beleid is afgelopen, krijgt iemand het idee: 'O ja, we moeten nog naar Brussel om dit te laten toetsen'. Dan is het al te laat. Dat zou veel systematischer kunnen. Pro-actiever. Het is ook in het nationaal economisch belang dat je alle mogelijkheden pakt die er zijn. Wij hebben niemand gezien in de voorbereiding op het Topsectorenbeleid bijvoorbeeld.'

Nu is in Nederland het politieke klimaat er ook niet naar dat kabinetten onverbloemd zeggen dat ze Europa meer gaan betrekken bij de vormgeving van het beleid. En de financiële armslag is ook niet groot, erkent Koopman. Maar een fundamenteel probleem is wel dat de organisatie binnen de ministeries niet optimaal is om te profiteren van de ruimte die de staatssteunregels bieden. Opmerkelijk genoeg hebben de nieuwe EU-landen in het oosten van Europa dat veel beter voor elkaar, zegt Koopman. 'Wij hebben heel dicht op hun toetredingsprocedure kunnen zitten en de meeste van deze landen hebben één verantwoordelijke die doorgaans valt onder de minister van Financiën of de president. In Nederland is dat helemaal verspreid over de ministeries. Daardoor voelt niemand zich verantwoordelijk om de mogelijkheden in de gaten te houden, er worden onnodige fouten gemaakt en kansen niet benut. Wil je in de toekomst profiteren van het beleid, dan moet beleid rond staatssteun centraal worden georganiseerd.' ■

www.vno-ncw.nl/mededinging

Offline

Voor de tableteditie van *Forum* had ik een interview met Daniel Ropers van Bol.com. Die vertelde met veel enthousiasme wat de zegeningen van het online winkelen zijn. Ik ben zelf niet zo'n fanatieke webshopper. Vaak wil ik het product onmiddellijk in handen hebben, en dat digitaal betalen vertrouw ik ook nog steeds niet helemaal.

Een paar dagen later kreeg ik van mijn vrouw voor mijn verjaardag een platen- annex cassettespeler in retrostijl. Daar had ik om gevraagd. Naarmate je ouder wordt, keer je meer naar vroeger terug. Ze had de speler (met cd- en usb-ingang, dus toch ook modern) in de winkel gekocht. Het was de laatste, een showroom-model. Via internet bestellen had ook gekund, maar dan had ze thuis moeten zijn op de dag van bestelling.

Volgens de gebruiksaanwijzing zou er een wit beschermkapje om de pick-upnaald zitten. In plaats daarvan zag ik wel een rood kapje. Toen ik dat verwijderde, zag ik dat de naald ontbrak. Balen natuurlijk, en de volgende dag bellen naar de winkel. Nee, de naald was niet los verkrijgbaar. Ik kon de speler terugbrengen en dan zouden zij een nieuwe bestellen. Twee weken zou dat duren.

Dan maar andere filialen bellen. Dat viel niet mee. Regelmatig werd niet opgenomen of klonk tot in den treure *Hold the line* van Toto als wachtmuziek. En natuurlijk nergens een exemplaar op voorraad. Totdat bij mij een belletje ging rinkelen: als ik op de website van de winkel bestelde, werd het product de volgende dag bezorgd. En nog goedkoper ook.

Dus heb ik de speler teruggebracht en mijn geld teruggekregen, en werd de volgende dag een nieuw exemplaar afgeleverd. Bij het uitpakken kwam ik erachter dat onder het witte beschermingskapje het rode kapje zat, en dat dat dus de naald was. Vandaar die uitstulping in de vorm van een naald.

Ik heb mezelf maar gesust met de gedachte dat de gebruiksaanwijzing duidelijker had moeten zijn, of dat de verkoper er op had moeten wijzen. Maar die wist natuurlijk niet hoe onhandig de nieuwe eigenaar kan zijn. On- en offline.

Paul Scheer